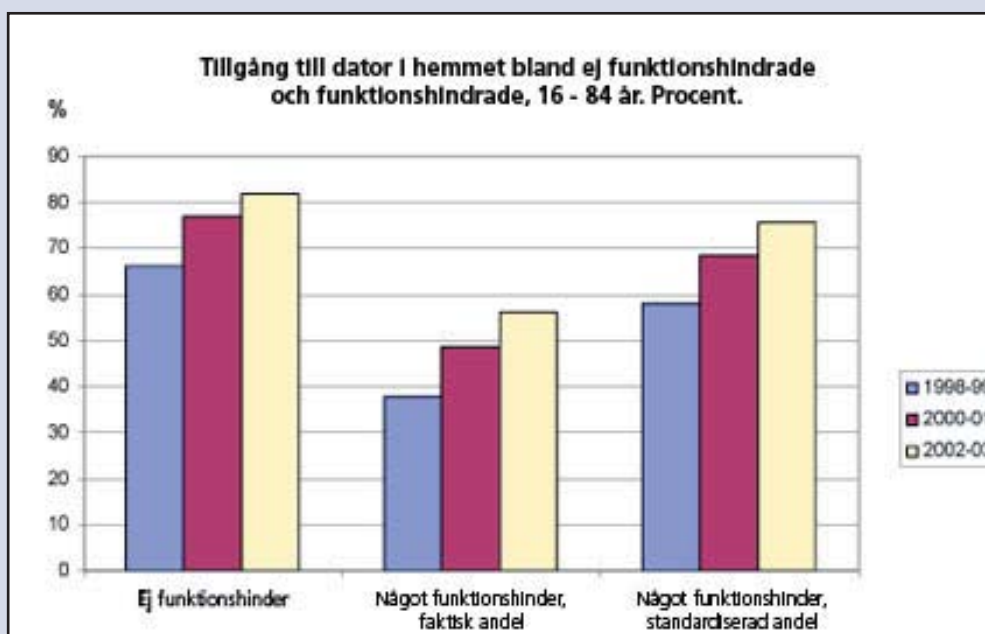

Dator och Internet i hemmet

hos personer med funktionsnedsättning

– en jämförelse över åren
1998/99, 2000/01 och 2002/03

© Hjälpmedelsinstitutet (HI), 2005
Handläggare: Sara Brundell och Folke Eliasson
Informatör: Ulla-Jane Saxberger
URN:NBN:se:hi-2005-05346-pdf
Best nr: 05346-pdf

Publikationen är endast utgiven i elektroniskt format och kan hämtas som ett pdf-dokument på HIs webbplats, www.hi.se/butik/pdf. Den kan också beställas i alternativa format från HI.

Dator och Internet i hemmet hos personer med funktionsnedsättning

- en jämförelse över åren 1998/99, 2000/01 och 2002/03

Sara Brundell
Folke Eliasson

Hjälpmedelsinstitutet

Tillgång till dator och Internet i hemmet för personer med funktionsnedsättning

I vilken omfattning har personer med funktionshinder tillgång till dator och Internet i hemmet? Finns en klyfta i förhållande till övriga befolkningen? Hjälpmedelsinstitutet har i samverkan med SCB försökt besvara dessa frågor i två rapporter **Dator och Internet hemma hos personer med funktionsnedsättning** (Hjälpmedelsinstitutet, 2001) och **Dator och Internet i hemmet hos personer med funktionsnedsättning** (2002), www.hi.se/statistik/it_funktionshinder.shtm

Rapporterna är baserade på uppgifter från SCB:s årliga levnadsnivåundersökning, ULF, för åren 1998/99 respektive 2000/01. Information om ULF finns på SCB:s webbplats, www.scb.se. För studierna har de grupper av personer med funktionshinder valts ut som är intressanta i ett IT-sammanhang. Hur avgränsningen av grupper med funktionshinder gjorts redogör rapporterna för.

Detta material är resultaten av en förnyad studie som har genomförts med ULF 2002 och 2003 som bas. Resultaten i föreliggande material kan också användas som en jämförelse med föregående nämnda studier. För att få ett tillräckligt säkert statistiskt underlag har två årgångar av ULF använts för studien.

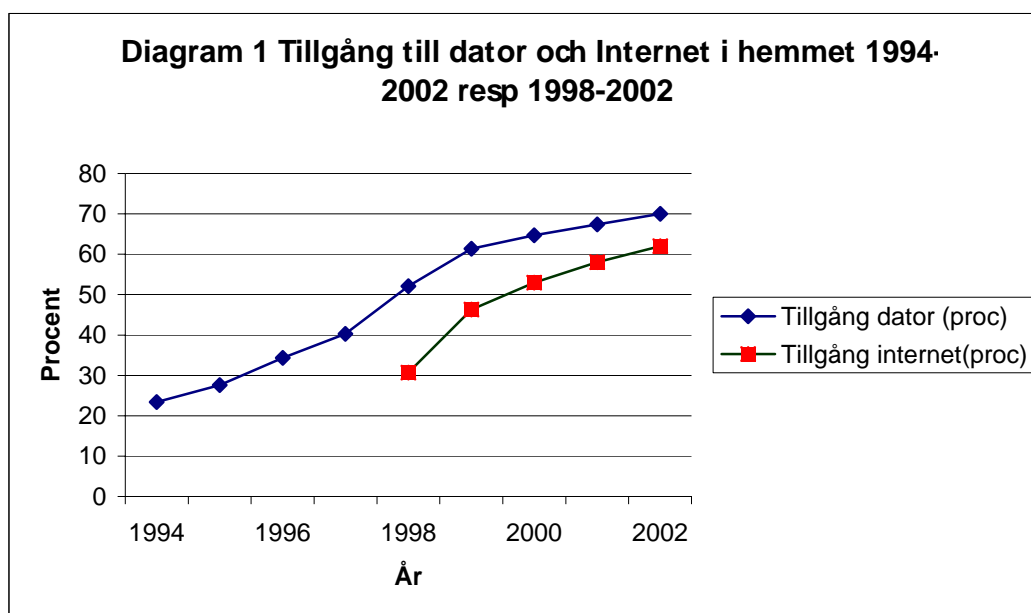
Tillgång till dator och Internet för hela befolkningen

Tabell 1 och Diagram 1 nedan visar hur tillgången till dator och Internet i hemmet för hela befolkningen utvecklats under 1990-talet och början av 00-talet. Tillgången till såväl dator som Internet har ökat starkt över åren och även om uppgången har planat ut under de senare åren finns det skäl att anta att tillgången fortsatt att öka också efter år 2002.

Tabell 1. Tillgång till dator och Internet för hela befolkningen.

År	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Tillgång dator (%)	23	28	34	40	52	61	65	67	70
Tillgång Internet (%)					31	46	53	58	62
Dator: Antal i befolkningen, miljoner individer	1,6	1,9	2,4	2,8	3,6	4,2	4,5	4,7	5,0
Internet: Antal i befolkningen, miljoner individer					2,1	3,2	3,6	4,0	4,4

Diagram 1. Tillgång till dator och Internet i hemmet 1994–2002 respektive 1998–2002.

Åldersstruktur bland personer med funktionshinder och personer utan funktionshinder

Tabell 2 nedan visar att en fjärdedel av befolkningen har någon form av nedanstående funktionsnedsättningar och att detta blir – inte oväntat – vanligare ju äldre en person blir. Detta gäller speciellt rörelsehinder och synnedsättning. Att det är en så pass hög andel, som en fjärdedel, beror på att definitionerna av personer med funktionsnedsättningar baseras på ULF. Allmänt gäller att tillgången till dator och Internet avtar med stigande ålder. För att kunna göra rättvisande jämförelser mellan grupper med funktionshinder och grupper utan funktionshinder avseende tillgången till dator och Internet bör alltså ålderns betydelse neutraliseras. Detta görs genom så kallad åldersstandardisering, vilket ger de båda grupperna samma åldersstruktur. Resultatet av det förfarandet anges fortsättningsvis som ”standardiserade andelar”.

Tabell 2. Åldersstruktur bland grupper med funktionshinder och utan funktionshinder 2002–03.

Procent.	16–44 år	45–64 år	65–84 år	Samtliga	Andel av befolkn *	Antal
Befolkningen 16–84 år	47,5	33,3	19,1	100,0	100,0	6960 937
Ej funktionshindrade	62,5	29,5	8,0	100,0	51,0	3550 528
Rörelsehindrade	6,7	30,3	63,0	100,0	6,1	424 508
Besvär rörelseorganen ¹	29,9	48,3	21,8	100,0	5,6	386 959
Nedsatt syn	14,6	19,0	66,4	100,0	1,6	109 609
Nedsatt hörsel	21,4	37,4	41,3	100,0	13,0	902 211
Mag-njursjuka	29,1	39,3	31,6	100,0	4,6	319 009
Någon funktionsnedsättning	23,2	38,1	38,7	100,0	25,0	1741 329

*Observera att procentsiffrorna inte kan summeras till 100, då alla olika grupper med funktionshinder inte tagits med i studien. Observera också att den sammanhållna gruppen "Någon funktionsnedsättning" inte uppnås genom att summera de olika grupperna, då de ingående personerna samtidigt kan ha flera av funktionshindren.

Tillgång till dator

Tabell 3 nedan visar tillgången till dator i hemmet i olika åldersklasser. Datortillgången ökar stadigt över tiden och i ungefär samma takt för både personer med funktionshinder och personer utan funktionshinder. Man ser att skillnaden i datorinnehav bland yngre personer är relativt liten, men att tillgången sedan minskar med stigande ålder i båda grupperna. Det framgår också att, den allmänna ökningen över tiden till trots, skillnaden i tillgång till dator väsentligen kvarstår mellan gruppen funktionshindrade och gruppen ej funktionshindrade personer.

Tabell 3. Tillgång till dator i hemmet bland personer med funktionshinder och utan funktionshinder, 16–84 år.

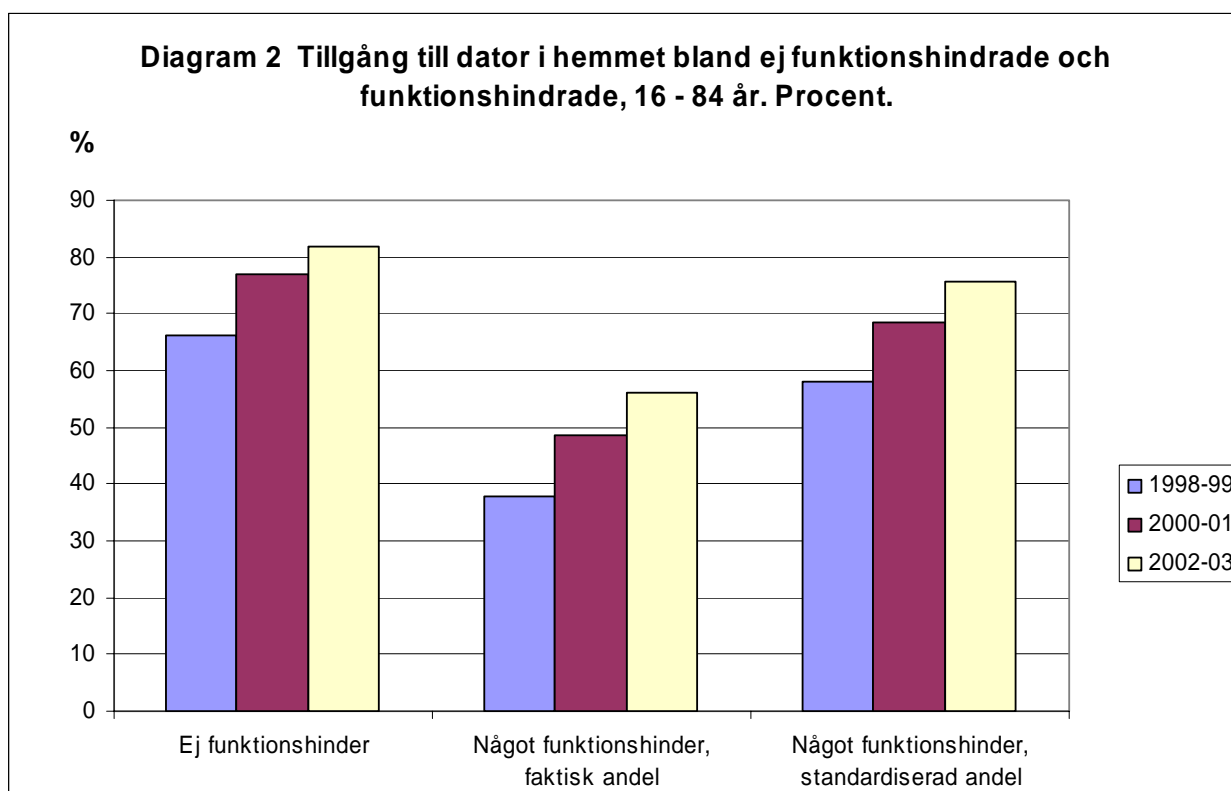
Procent		1998–99 Tillgång dator	2000–01 Tillgång dator	2002–03 Tillgång dator
	Ålder			
Ej funktionshinder	16–44 år	73,2	82,9	87,5
	45–64 år	64,4	77,2	82,2
	65–84 år	19,6	25,6	36,9
	Ålder			
Någon Funktionsnedsättning	16–44 år	68,2	75,9	83,9
	45–64 år	48,9	64,3	71,5
	65–84 år	11,4	16,4	24,4

Tabell 4 och Diagram 2 nedan visar skillnaden mellan de båda grupperna, dels faktiskt och dels efter ålderstandardisering. Skillnaden efter att hänsyn tagits till den olika ålderssammansättningen är ca 8 procentenheter för 1998–99 och 2000–01 och för 2002–03 dryga 6 procentenheter. Denna ”digitala klyfta” mellan funktionshindrade och ej funktionshindrade har tydligen minskat något över tiden, men är fortfarande av avsevärd storlek.

Tabell 4 Tillgång till dator i hemmet. Faktiska och åldersstandardiserade andelar i befolkningen 16–84 år.

Procent	1998–99 Tillgång dator	2000–01 Tillgång dator	2002–03 Tillgång dator
Ej funktionshinder	66,1	76,8	81,9
Någon funktionsnedsättning. Faktisk andel	37,8	48,6	56,1
Någon funktionsnedsättning. Standardiserad andel	58,0	68,6	75,5

Diagram 2. Tillgång till dator i hemmet bland grupper utan funktionshinder och grupper med funktionshinder, 16–84. Procent.

En närmare analys gjord på basis av 1998–99 års ULF har visat att denna skillnad om 8 procentenheter 1998/99 (och 6 procentenheter 2002–03) främst kan förklaras av vilken position i samhället/arbetslivet personerna har. Det finns ingen nämnvärd skillnad i datorinnehav mellan grupper med funktionshinder och grupper utan funktionshinder som har arbete och längre utbildning. Personer med funktionshinder har sämre arbetslivsresurser än andra och det förefaller vara den främsta förklaringen till det lägre datorinnehavet. Det finns knappast anledning att tro annat än att denna bild även gäller för 2000–01 respektive 2002–03.

Tabell 5 nedan visar hur tillgången till dator i hemmet ser ut i de olika grupperna funktionshindrade – faktiskt och efter åldersstandardisering – samt hur denna förändrats från 1998–99 till 2002–03. Man kan där tydligt se vilken betydelse åldersstrukturen har för datorinnehavet. Grupperna med rörelsehinder och nedsatt syn har mycket låga siffror för det faktiska innehavet, men efter hänsyn tagits till ålder har de tillgång till dator i hemmet i ungefär lika stor omfattning som de andra grupperna.

Tabell 5. Tillgång till dator i hemmet för olika funktionshindergrupper, standard, och faktiska andelar i befolkningen 16–84 år.

Procent	Standardvägda Andelar med tillgång till dator.			Faktiska andelar med tillgång till dator.		
	1998/1999	2000/2001	2002/2003	1998/1999	2000/2001	2002/2003
Ej funktionshinder	66,1	76,8	81,9	66,1	76,8	81,9
Rörelsenedsättning	49,6	66,8	65,7	17,4	26,0	32,3
Besvär i rörelseorganen, ej rörelsehinder.	56,1	65,3	75,0	44,5	56,1	63,7
Nedsatt syn	*	*	*	15,5	19,2	29,6
Nedsatt hörsel	58,1	71,3	77,6	37,9	49,9	58,2
Mag-njursjuka	62,0	66,8	75,9	46,7	51,3	62,0
Någon funktionsnedsättning	58,0	68,6	75,5	37,8	48,6	56,1

*Publiceras inte eftersom de standardvägda andelarna är beräknade utifrån ett litet antal och resultatet är därför osäkert och därmed svårtolkat. Även de faktiska andelarna för denna grupp bör av samma skäl behandlas med försiktighet.

Tillgång till Internet

I Tabell 6 nedan anges tillgång till Internet i hemmet, som i stort uppvisar samma mönster som det för tillgång till dator. Tillgången till Internet minskar med stigande ålder, både för personer med funktionshinder och för dem utan funktionshinder. Detta hänger givetvis samman med att ha tillgång till dator är en förutsättning för att ha tillgång till Internet.

Tillgången till Internet har ökat över åren och den tycks ha ökat speciellt mycket för de yngre personerna med funktionshinder. Iögonfallande är också i hur mycket högre grad yngre personer använder Internet jämfört med äldre och hur liten skillnaden är mellan grupperna med funktionshinder och grupperna utan funktionshinder i dessa respektive åldersgrupper.

Tabell 6. Tillgång till Internet i hemmet bland grupper med funktionshinder och grupper utan funktionshinder.

Procent		1998-99 Tillg Inter- net	2000-01 Tillg Inter- net	2002-03 Tillg Internet	1998-99 Anv Int. net av tillg.net	2000-01 Anv Int.net av tillg.net	2002-03 Anv Int.net av tillg.net
	Ålder						
	16-44 år	51,2	72,4	79,2	89,9	93,1	94,7
Ej funktions- hindrade	45-64 år	45,9	65,9	75,2	77,5	81,5	82,3
	65-84 år	8,5	17,3	29,1	75,6	78,9	69,6
	Ålder						
	16-44 år	43,7	61,1	75,1	83,7	90,1	89,6
Någon funk- tionsneds.	45-64 år	30,9	52,5	59,5	68,0	69,0	74,4
	65-84 år	4,0	9,6	18,2	67,2	70,0	67,0

Tabell 7, Diagram 2 och Diagram 3 nedan visar skillnaden i tillgång till Internet i hemmet mellan grupper med funktionshinder och grupper utan funktionshinder personer, faktiskt och efter standardisering för ålder. I Diagram 3 är tillgången till Internet även uppdelat efter kön.

Tabell 6. Tillgång till Internet, grupper med funktionshinder och grupper utan funktionshinder, 16–84 år.

Procent.	1998–99 Tillgång Internet	2000–01 Tillgång Internet	2002–03 Tillgång Internet
Ej funktionshinder	46,0	66,2	74,0
Någon funktionsnedsättning. Faktisk andel.	22,8	38,1	47,1
Någon funktionsnedsättning. Standardiserad andel	37,0	54,6	65,7

Vid mätningen för år 2002–03 är skillnaden den ”digitala klyftan” mellan grupper med funktionshinder och grupper utan funktionshinder och någon funktionsnedsättning efter att hänsyn har tagits till de olika åldersammansättningarna ca 8 procentenheter. Tillgången till Internet har ökat för varje mätperiod, men den största ökningen tycks ha skett för båda grupperna mellan den första och andra mätperioden det vill säga mellan 1998–99 och 2000–01.

Diagram 3. Tillgång till Internet bland grupper med funktionshinder och grupper utan funktionshinder, 16- 84 år. Procent.

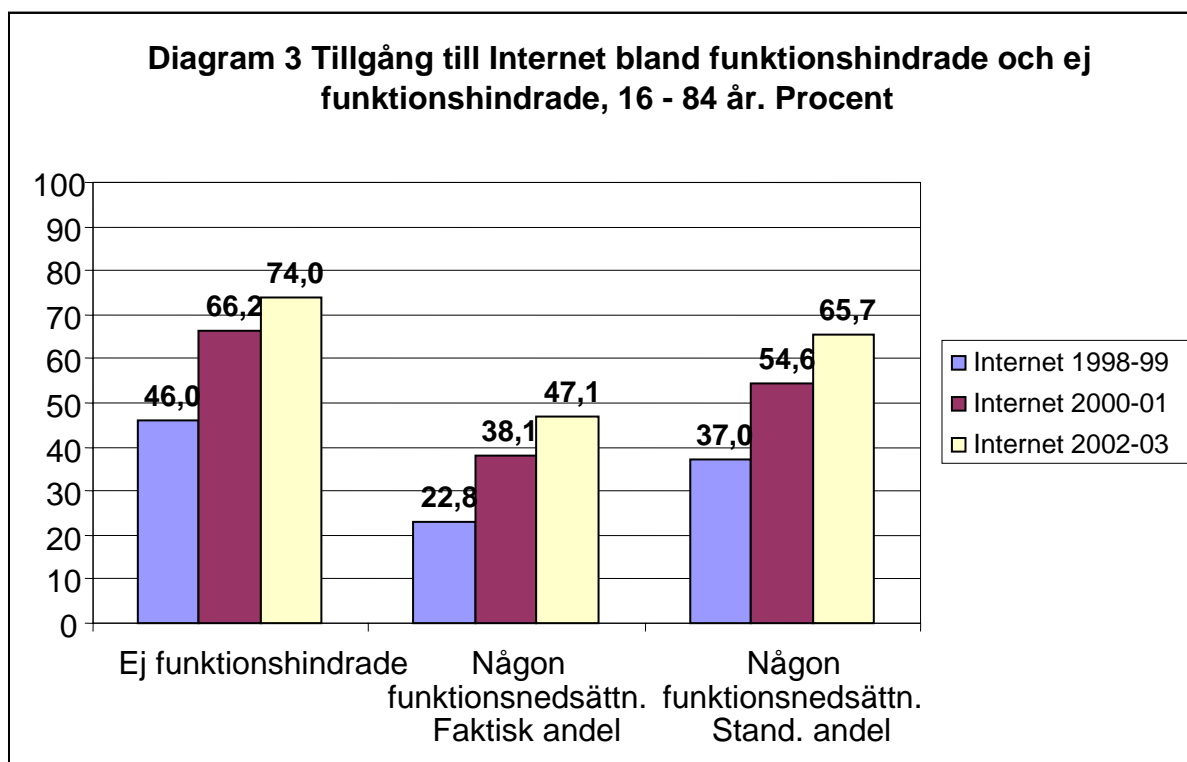
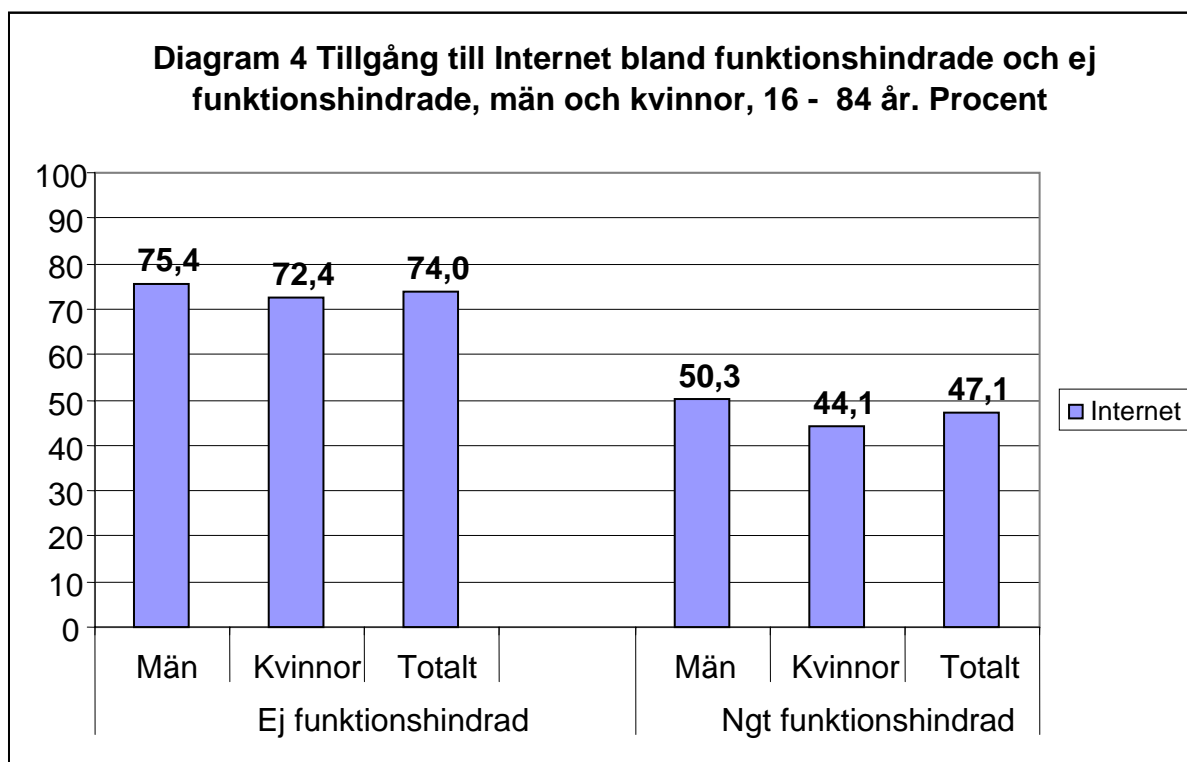

Diagram 4. Tillgång till Internet bland grupper med funktionshinder och grupper utan funktionshinder, män och kvinnor, 16-84 år. Procent.

Som framgår av Diagram 4 ovan har 50,3 procent av alla män med något funktionshinder tillgång till Internet, medan motsvarande andel för män utan funktionshinder är 75,4 procent. Samma diskrepans återfinns för kvinnorna, 44,1 procent respektive 72,4 procent. Såväl kvinnor med funktionshinder som kvinnor utan funktionshinder har något sämre tillgång till Internet jämfört med männen.

Sammanfattande kommentar

Tillgången till såväl dator som Internet har under perioden 1998/99–2002/03 stadigt ökat i hela befolkningen och detta gäller både personer med funktionshinder och personer utan funktionshinder. Men personer med funktionshinder har genomgående haft lägre tillgång till dator och Internet och denna skillnad, numera ca sex procentenheter, tycks fortfarande kvarstå, även om det nu sker på en högre nivå än tidigare år. Det existerar således en faktisk ”digital klyfta” mellan personer med funktionshinder och den övriga befolkningen. Man kan också notera att män har något bättre tillgång till Internet än vad kvinnor har, oavsett om kvinnan har ett funktionshinder eller ej.

Man kan konstatera att vid mätningen för 2002–03 saknade fortfarande en fjärdedel av alla personer med funktionsnedsättning tillgång till dator och knappt hälften hade tillgång till Internet. Situationen har antagligen förbättrats något sedan dess, men det är ändå anmärkningsvärt att så många personer med funktionsnedsättning saknar tillgång till dator och Internet, särskilt som just denna befolkningsgrupp kan ha särskilt stor nytta och glädje av datortekniken. Att exempelvis kunna tillgodogöra sig banktjänster, planera sin resa och komma åt samhällsinformation via Internet innebär förenklingar i vardagslivet för stora grupper medborgare – särskilt de äldre, som ju ofta också har någon form av funktionsnedsättning. Dessutom kan en dator och tillgång till Internet för många innebära en väg ut ur social isolering.

Dator och Internet i hemmet hos personer med funktionsnedsättning

– en jämförelse över åren 1998/99, 2000/01 och 2002/03

Detta är en förnyad studie av personer med funktionshinders tillgång till dator och Internet i hemmet och den är baserad på uppgifter för åren 1998/99–2002/03.

I tidigare studier har det konstaterats att det finns en ”digital klyfta”, att personer med funktionsnedsättningar i lägre grad har tillgång till IT i hemmet än övriga befolkningen. Har den ”digitala klyftan” vidgats sedan tidigare mätningar?

Hjälpmedelsinstitutet är ett nationellt kunskapscentrum inom området hjälpmedel och tillgänglighet för människor med funktionsnedsättning.

Hjälpmedelsinstitutet arbetar för full delaktighet och jämlikhet genom att medverka till bra hjälpmedel, en effektiv hjälpmedelsverksamhet och ett tillgängligt samhälle.

Hjälpmedelsinstitutets verksamhet omfattar:

- provning och upphandling av hjälpmedel
- forskning och utveckling
- utredningsverksamhet
- utbildning och kompetensutveckling
- internationell verksamhet
- information

Hjälpmedelsinstitutets huvudmän är staten, Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet.

Hjälpmedelsinstitutet

Box 510, 162 15 Vällingby

Tfn 08-620 17 00

Fax 08-739 21 52

Texttfn 08-759 66 30

E-post registrator@hi.se

Webbplats www.hi.se

Best nr 05346-pdf